

Bert Danckaert, *Simple Present #701 (Guangzhou)*, 2013. (Copyright Bert Danckaert)

De reis als nuloperatie Over de foto's van Bert Danckaert

Fotografie bestaat bij de gratie van licht. Licht is voor een fotograaf een *conditio sine qua non*. Die voorwaarde geldt ook voor schilders. Sommigen onder hen vinden het licht in hun omgeving zo ongeschikt dat ze er bewust voor naar lichtrijker streken trekken, waar ze meer nuances van licht kunnen vatten en vastleggen op doek. Licht doet hun werk gloeien, alsof het doek waarop ze schilderen van onderen belicht wordt door een peertje.

Chirurgische precisie

Zoals elke fotograaf schildert Bert Danckaert met licht. Voor zijn foto's heeft hij dat het liefst 'sterk en zonder schaduw, als een onzichtbare aanwezige, trefzeker en absoluut democratisch. Dat soort licht kiest immers niet wat wel en wat niet belangrijk is. Het "belicht" eenvoudigweg. Alles en iedereen gelijk voor de wet. Geen sfeer, geen dingen die in de schaduw marge plaatsgrijpen. Licht van gelijkheid en vervlakking.' (Bert Danckaert, *De extra's*, p. 44-45) Het is nochtans niet speciaal voor het licht dat Danckaert nu al jaren lang tientallen landen in vijf werelddelen bereist. Daar kan hij ook in zijn eigen straat gebruik van maken. Waarom de fotograaf dan wél naar al die verre landen trekt? Om er muren, gevels en parkings te fotograferen die hij net zo goed in zijn thuisstad zou kunnen vastleggen. Zo fotografeerde Danckaert bijvoorbeeld parkings van Ikeawinkels overal ter wereld. Waarom

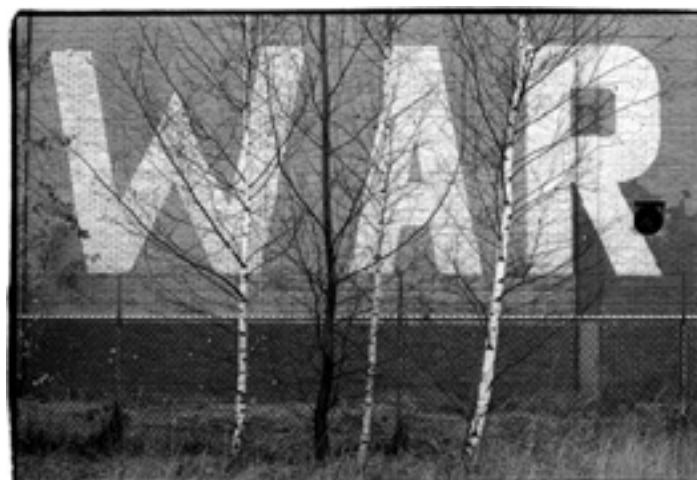
neemt hij daarvoor het vliegtuig in plaats van zich simpelweg met het openbaar vervoer naar de parking van Ikea in Wilrijk te begeven, op enkele tramhaltes van zijn deur? Te meer omdat de parkings van de verschillende, internationale vestigingen van de Zweedse meubelgigant onderling nauwelijks van elkaar verschillen? Daar komt nog bij dat er op Danckaerts foto's van urbane ruimten – zelf noemt hij ze 'achteloze ruimten' – geen mensen voorkomen. In die zin maakt hij anonieme foto's. De gelaatstreken en de huidskleur van mensen op zijn foto's hadden anders bij de beschouwers van zijn werk onmiddellijk de bemerking kunnen uitlokken dat dié foto van een Ikeaparking in Japan genomen was, terwijl een andere bijvoorbeeld in een Oost-Europees land. Nu hebben ze er het raden naar.

“Een fotograaf kan nooit non-figuratief werken, maar wel abstract. Terwijl een schilder, zonder naar eender wat te refereren, wel non-figuratief aan de slag kan gaan.”

De reden waarom Bert Danckaert anonieme foto's maakt, ligt besloten in zijn fascinatie voor de begrippen 'culturele identiteit', 'globalisering' en 'de constructie van het beeld' – concepten en vraagstellingen waarop hij zijn doctoraat in de kunsten baseerde dat hij eind 2014 behaalde, en waar zijn boeken *De extra's* en *Simple Present* achtereenvolgens de tekstuele en visuele neerslag van vormen. Neem nu zijn fotoreeks *Simple Present*. 'Aankankelijk was ik dit project begonnen vanuit de verbazing dat veel plaatsen op de wereld er precies hetzelfde uitzien, alsof er in deze geglobaliseerde wereld geen ruimte meer zou zijn voor culturele identiteit. Dus ging ik in Beijing foto's maken op de parking van Ikea omdat die er precies zo uitzag als de Ikeaparking

Bert Danckaert, *Simple Present #703 (Guangzhou)*, 2013.
(Copyright Bert Danckaert)

Bert Danckaert, *War* (uit de serie *Oriëntaties*), 1992.
(Copyright Bert Danckaert)

in Gent of in Parijs. De reis als nuloperatie: om daar te vinden wat we hier om de hoek ook hebben. Over de onmogelijkheid van exotisme en de relativiteit van de begrippen “afstand en ruimte” in deze overbevolkte en door virtuele realiteit gedomineerde wereld. Ik fotografeerde sporen en patronen van menselijke activiteit.’ (*De extra's*, p. 31)

“Afkortingen zijn altijd min of meer cryptisch. Dat geldt tot op zekere hoogte ook voor Danckaerts foto’s, die hun ‘geheim’ slechts gereduceerd prijsgeven.”

Het duurde echter niet lang vooraleer Danckaert inzag dat zijn stelling over de onmogelijkheid van exotisme niet helemaal strookte met de werkelijkheid. Hij beseftte dat het om een naïeve constructie ging en dat er een veel genuanceerder verhaal schuilging achter de oprukkende

mondialisering en uniformisering van de ons omringende wereld. Sommige filialen van multinationals en veel commerciële invalswegen van steden mogen er overal ter wereld dan min of meer eender uitzien, de ziel van een stad of land laat zich moeilijker beschrijven. Danckaert: ‘Ik kwam erachter dat sommige plekken inderdaad volledig inwisselbaar waren en dat er een beeld van een stad bestaat dat zich laat lezen als het resultaat van jaren multiculturaliteit en dominantie van het kapitalistische systeem (...). Maar er waren ook aspecten van steden die zo bepalend zichzelf waren dat ze niet langer inwisselbaar waren; sommige plekken in Havana waren dermate Cubaans en sommige stukjes Shanghai zo Chinees dat mijn constructie slechts ten dele opging. Het zag ernaar uit dat mijn vraagstelling te eenduidig was, dat enige nuancering zich opdrong.’ (*De extra's*, p. 31-32)

De sporen en patronen van menselijke activiteit in Danckaerts werk zijn niet alleen te bewonderen in zijn fotoreeks *Simple Present*, maar ook in zijn nieuwe werk dat hij bundelt onder de titel *i.e.* en waaraan dit kunstenaarsnummer gewijd is. Kijk zelf maar: kleurrijke gevels waarvan de monotone monochromie doorbroken wordt door verticale en horizontale lijnen in de vorm van onder meer elektriciteitsleidingen, (dichtgemetselde) deuren en ramen, ijzeren rolluiken, luchtkokers en hekkens. Strak formalisme, rigoureuus in beeld gebracht met behulp van een raster. Dat raster in de zoeker van zijn camera zorgt ervoor dat Danckaert zijn onderwerp op bijna mathematische wijze kan ‘componeren’ of

uitlijnen en zo millimeterwerk kan uitvoeren op enkele vierkante meters façade. Een voorbeeld hiervan is de foto *i.e. #46 (Macau)*, 2014. Daarop is een gevel te zien waaraan of waaromheen werkzaamheden plaatsvinden. Uiterst links en rechts in het beeld zie je drie rijen horizontaal gelaagde zwarte stenen met witte voegen ertussen. Van de derde rij stenen aan elke kant, tegen het beeldkader aan, zie je echter slechts minder dan de helft. Opmerkelijk is dat je van beide rijen net evenveel ‘helft’ te zien krijgt. Dat heet chirurgische precisie.

Hoe strak Danckaerts composities ook ogen in termen van vlakverdeling, toch komen er ook frivole elementen in voor die dwars ingaan tegen zijn op het eerste gezicht dogmatische constructivistische aanpak. Zo zijn op de net vermelde foto twee dikke zwarte kabels te zien die door het strenge uiterlijk van het beeldvlak kronkelen en elkaar onderweg bijna wulps kruisen. Ook diagonalen komen veelvuldig op Danckaerts foto’s voor. Kijk maar eens naar foto *i.e. #42 (Macau)*, 2014 en oordeel zelf.

Een ander interessant facet van Danckaerts foto’s is dat ze er soms uitzien als abstracte schilderijen. Zie bijvoorbeeld *i.e. #5 (Lodz)*, 2014. Denk rechts in beeld het vierkante plaatje – een lichtschakelaar? – weg en met een beetje fantasie kijk je recht naar een doek van Mark Rothko. De foto zou dan ook een reproductie van een werk van hem kunnen zijn, als er onderaan de foto tenminste geen streepje voetpad te zien was... Toch is de vergelijking met een abstract doek niet vergezocht. Dat maakt Danckaert zelf

duidelijk wanneer hij lezingen geeft over zijn werk. Bij die gelegenheid toont hij het publiek telkens twee dia's naast elkaar: één van een abstract schilderij van Mark Rothko (*Number 207*, 1961) en één van een kleurenfoto van Saul Leiter (*Through Boards*, 1957). De foto van Leiter toont een abstract ogend beeld dat bestaat uit een zwart en een rood vlak waartussen een paar mensen en een auto te zien zijn – de foto lijkt genomen vanachter een gesloten omheining met een sleufvormige opening erin. Het doek van Rothko heeft een soortgelijke compositie en bestaat uit een rood en een donkerblauw vlak die elkaar net niet raken. Daartussen is er 'ijlste' die door de beschouwer naar believen kan ingevuld worden. Danckaert: "Het is een goed voorbeeld van het verschil tussen abstractie en non-figuratie. Een fotograaf kan nooit non-figuratief werken, maar wel abstract. Terwijl een schilder, zonder naar eender wat te refereren, wel non-figuratief aan de slag kan gaan. Een fotograaf hangt met andere woorden altijd vast aan de werkelijkheid. Hoe abstract hij ook werkt, het zal altijd licht zijn dat op objecten gereflecteerd wordt en het beeld vormt. Bij fotografie is er, kortom, steeds sprake van een referentie, terwijl de schilder enkel en alleen vanuit een vorm kan vertrekken, die niet noodzakelijk naar iets uit de werkelijkheid verwijst of er een abstractie van is." (In een gesprek met de auteur op 30 december 2015.)

De foto als theaterbox

We hadden het al over de aspecten 'culturele identiteit' en 'globalisering' in Bert Danckaerts werk, maar nog niet of slechts schetsmatig over de constructie van zijn beelden. De rechthoekige zoeker van fotoapparaten laat fotografen toe om artificiële uitsneden te maken van wat ons omringt: mensen, dieren en dingen. Omdat een foto de tweedimensionale weergave is van een driedimensionale situatie, ontstaat de illusie van een theaterbox. Die bestaat uit een horizontaal speelvlak en een verticale achtergrond. Zo bekeken doet de setting van een foto, zeker in het geval van Danckaerts streng en formalistisch lijkende foto's, aan een theaterpodium denken – een inzicht dat nog in de hand wordt gewerkt door het meestal frontale karakter van Danckaerts foto's, waarop noch mensen noch dieren figureren. De foto's waarmee Danckaert doorbrak, namelijk de reeks *Simple Present* waaraan hij zeven jaar werkte, ogen dan ook als podia waarop de acteurs nog moeten opkomen of waarvan ze net verdwenen zijn. Een voorbeeld hiervan is de hierbij afgedrukte foto *Simple Present #701 (Guangzhou)*, 2013. Uit de deuren

verwacht je elk moment iemand naar buiten te zien komen. Maar dat wachten is als wachten op Godot, naar het gelijknamige toneelstuk van Samuel Beckett, waarmee we opnieuw in de wereld van het theater zijn beland. Het is dan ook

niet verwonderlijk dat Danckaert zijn afstudeerproject aan het Nationaal Hoger Instituut voor Schone Kunsten Antwerpen *Coullissen* als titel gaf. Hij nam de foto's niet lang na de val van de Muur in een aantal ex-Oostbloklanden, meer precies in de overgangsgebieden tussen stad en natuur, tussen stad en industrie.

Een voorbeeld van zo'n vroeg werk is een zwart-witfoto waarop een hoge bakstenen muur te zien is die tot voorbij de bovenrand van het beeldkader reikt. Op de muur staat in grote, witte hoofdletters het woord 'WAR' geschilderd (uit de serie *oriëntaties*, 1991). Op de voorgrond is een verwilderde grasstrook met enkele schrale berkenboompjes zichtbaar. Tussen de boompjes en de muur bevindt zich een stevige omheining in staalraad. Onwillekeurig bekruipt je bij het bekijken van dit beeld een onbehaaglijk gevoel. Het woord 'WAR' alleen al doet je huiveren, terwijl ook die muur en omheining weinig goeds voorspellen. Tot je van de fotograaf te weten komt dat op die muur eigenlijk 'IJZERWAREN' geschilderd staat, wat de foto vanzelfsprekend oplaadt met een geheel andere betekenis. Door alleen in te zoomen op de letters 'WAR' zet Danckaert de kijker op het verkeerde been. Foto's zijn voor hem dan ook niet louter reproducties van de werkelijkheid. "Omdat foto's steeds verwijzen naar de werkelijkheid zonder de realiteit zelf te zijn," legt hij uit, "zijn foto's altijd constructies. Schaalmodellen van de wereld die we bewonen. De magie van fotografie schuilt in het proces dat tot die constructie leidt."

Het voorgaande in acht genomen, zal het de lezer niet verbazen dat Danckaert uit een theaterfamilie komt. Zijn ouders waren werkzaam in het milieu en zijn broer Wim is zowel theater- als televisie- en filmacteur. Ook Bert Danckaert zag aanvankelijk een leven als acteur voor zich weggelegd. Na één jaar aan het Koninklijk Conservatorium Antwerpen moest hij die studies echter stopzetten. Toch leerde hij er naar eigen zeggen meer dan tijdens zijn daaropvolgende, zeven jaar durende opleiding in de fotografie. Vooral zijn docent Luc Perceval bleek heel inspirerend voor hem. Van Perceval leerde Danckaert op jonge leeftijd het begrip 'artistieke verantwoordelijkheid' kennen en dat je in je werk 'dodelijk consequent' moet zijn. Je moet met andere woorden als kunstenaar de volledige verantwoordelijkheid nemen voor alles wat in je werk tot stand komt.

Bert Danckaert, *Simple Present #700 (Shenzhen)*, 2013. (Copyright Bert Danckaert)

Bert Danckaert, *Oost-Berlijn* (uit de serie *Coulissen*), 1991.
(Copyright Bert Danckaert)

i.e.

Bert Danckaert blijft Percevals wijze lessen tot vandaag als een motto voor ogen houden. Als pas afgestudeerd fotograaf begon hij niet alleen onmiddellijk zelf les te geven, maar maakte hij ook al foto's die verwant zijn aan degene die hij nu maakt. In die tijd fotografeerde hij weliswaar nog uitsluitend in zwart-wit en met analoge fototoestellen. Later schakelde hij over op digitale apparaten en koos hij voor kleur. Tussen zijn afstuderen en de aanvang van zijn project *Simple Present* begon hij, onder invloed van fotograaf Dirk Braeckman, met allerlei technieken te experimenteren. Hij fotografeerde bijvoorbeeld televisiebeelden en blies zijn beelden op door ze met een diaprojector op het fotopapier te projecteren. Met een reeks foto's die naar surveillancebeelden verwezen (*Dr. Geiger & Anna Schumann*, 1996), nam hij in 1997 deel aan de Prijs Jonge Belgische Schilderkunst en werd geselecteerd. Thematisch was hij destijds vooral bezig met de massamedia en hoe die beelden, onder meer via het internet, ons bereiken. Pas omstreeks 1999 verlegde hij zijn focus en concentreerde hij zich op het maken van beelden van de werkelijkheid, maar dan een werkelijkheid die zich voordoet als een decor.

Zijn beredeneerde aanpak van fotograferen, vooral op het vlak van compositie, leidt tot esthetische beelden die echter ver van steriel zijn. Daarvoor laat Danckaert te veel intuïtie in zijn werk toe. Hij is steeds op zoek naar plekken, in casu (mega)steden, die hem op een of andere manier aantrekken door hun politiek-sociale betekenis en geschiedenis. Zijn werkwijze ziet er stevast als volgt uit: hij verblijft twee weken in een stad ergens op deze planeet en trekt dagelijks kriskras door de straten, zonder vooropgezet plan, maar wel gefocust op de alledaagse ruimte in een strakke en uitgepuurde benadering. Of hij neemt de metro en stapt ergens uit – het maakt niet uit waar. Soms wandelt hij uren aan een stuk zonder dat hij één foto maakt. Danckaert: “Het is steeds een wisselwerking tussen welke verrassingen de werkelijkheid voor mij in petto heeft en de patronen en structuren die ik in mijn hoofd heb. Er schuilt in mijn werkwijze dus wel degelijk iets als een voorprogramma, iets conceptueels zelfs. Maar anderzijds is er altijd dat onvoorspelbare. Vergelijk het met freejazzmuzikanten die elkaar

UITNODIGING

ARIA EVENT – ONDERBROKEN STAD – 4, 5 & 6 maart 2016

Op vrijdag 4 maart 2016 laat het *Antwerp Research Institute for the Arts* (ARIA) van zich horen. Het kersverse instituut van de Universiteit Antwerpen en de drie *Schools of Arts* (KASKA, KCA en Sint Lucas) zullen de normale gang van zaken even onderbreken in de Stadsfeestzaal. Kunstenaars, studenten en wetenschappers interverniëren in een typische stedelijke hub: de *shopping mall*.

Ze tonen wat onderzoek in, met en over de kunsten betekent voor onze samenleving.

Met artistieke interventies, lezingen, debatten, laboratoriumdemonstraties en met een grote feestelijke happening gooien we ARIA midden in het stedelijke leven op 4, 5 en 6 maart 2016. Wat vermag kunst nog in deze commerciële hub, wat vermag kunst in de stad en in de samenleving?

Op zaterdag 5 maart zal het kunstenaarsnummer ‘Bert Danckaert’ van *Kunsttijdschrift Vlaanderen* aan pers en publiek worden voorgesteld. Bert Danckaert zal ter gelegenheid daarvan een toespraak houden. Een selectie uit zijn werk zal tijdens het drie dagen durende event te zien zijn. Verdere informatie, zoals het tijdstip van de voorstelling, volgt nog. Gelieve onze website en Facebookpagina in het oog te houden:

www.kunsttijdschriftvlaanderen.be

www.facebook.com/kunsttijdschriftvlaanderen

Het totaalprogramma van het ARIA-event ziet er als volgt uit:

Openingsevent | Happy Hour | Feest 4 maart 2016 18 u.
Expo | Performances | Muziek | Pop-up Bookshop 4, 5 & 6 maart

4 maart van 16.30 u. tot 22 u.

5 & 6 maart doorlopend programma van 10 u. tot 18 u.

Locatie: Stadsfeestzaal Antwerpen, Meir 78 – Hopland 31, 2000 Antwerpen

Bert Danckaert (Antwerpen, 1965) studeerde fotografie aan de Koninklijke Academie voor Schone kunsten en het Nationaal Hoger Instituut voor Schone Kunsten in Antwerpen. Vanaf het midden van de jaren '90 is hij actief als fotograaf en stelt hij solo en in groep tentoon in België en in het buitenland. In 1997 werd hij genomineerd voor de Prijs Jonge Belgische Schilderkunst. In 2006 verscheen zijn eerste boek *Make Sense!*, met teksten van Jean-Louis Poitevin en Lynne Cohen. Bert Danckaert is lid van POC (Piece of Cake), een internationaal collectief van Europese fotografen.

Naast zijn artistieke activiteiten schrijft Bert Danckaert over fotografie voor verschillende kranten en magazines. Hij is docent fotografie aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen. In 2008 werd zijn tweede boek *Simple Present – Beijing* gepubliceerd, en in 2009 zijn derde: *Cape Town Notes*. In 2013, ter gelegenheid van zijn eerste solotentoonstelling in de Brusselse Roberto Polo Gallery, verscheen het volledige werk *Simple Present* (Lannoo) waarin 18 steden uit 5 verschillende continenten aan bod kwamen. Tegelijk verscheen het prozaboek *De extra's* (EPO). Beide publicaties waren het eindresultaat van het doctoraat in de kunsten dat Danckaert met succes verdedigde aan de Universiteit van Tilburg in 2014. Bert Danckaert wordt exclusief vertegenwoordigd door Roberto Polo Gallery.

al spelend zoeken en inspelen op wat de anderen aangeven. In die zin is mijn werk muzikaal. Vergeet niet dat muziek in wezen ook abstract is, terwijl fotografie net het tegenovergestelde is. Fotografie is waarschijnlijk de meest concrete kunstvorm die er bestaat, omdat het altijd foto's zijn van dingen op een bepaalde plaats. In muziek daarentegen stelt zich die vraag niet. In muziek gaat het om ritmes en kleuren en vormen."

In tegenstelling tot fotografen zoals Andreas Gursky en Jeff Wall presenteerde Bert Danckaert zijn foto's tot nu toe om tweeërlei redenen op eerder kleine formaten. Ten eerste heeft hij ervoor gekozen om in zijn werk te verwijzen naar een documentaire traditie. Eigen aan die foto's is dat ze meestal klein gepresenteerd worden. Ten tweede vond hij het belangrijk dat de beschouwers van zijn werk er een fysieke relatie mee opbouwen. Danckaert: "Zodat je bijna de intimiteit van kijken in een boek krijgt. Je moet naar die beelden toe om ze te kunnen zien. Bij werken van Wall en Gursky echter is de spektakelwaarde gigantisch. Ik houd enorm van hun werk, maar ik denk dat het onderkoelde, gereduceerde en abstracte karakter van mijn werk niet gediend zou zijn met spectaculaire formaten."

Zijn nieuwste werk, zoals voorgesteld onder de titel *i.e.*, presenteert Danckaert wél op grotere formaten dan we van hem gewend zijn. De kleinere foto's hebben een beeldformaat van 60 bij 80 cm, de grotere van 110 bij 150 cm. *i.e.*, zo gebruikt in het Engelse taalgebied, staat voor het Latijnse 'id est', wat 'met andere woorden'

betekent. Het wijst voor Danckaert op de interpretatie van de werkelijkheid waarbij de fotografie 'met andere woorden' spreekt. *i.e.* staat ook voor *Informal Encounters*, vanuit de ironische gedachte dat zijn werk heel formeel en strak is, terwijl zijn ontmoetingen met de plaatsen waar hij zijn foto's neemt juist heel informeel zijn. Hij fotografeert ze immers als toevallige voorbijganger. Maar die ontmoetingen leiden wel tot dwingende, esthetische beelden. Afkortingen zijn altijd min of meer cryptisch. Dat geldt tot op zekere hoogte ook voor Danckaerts foto's, die hun 'geheim' slechts gereduceerd prijsgeven. Het zijn als het ware visuele afkortingen van een grotere werkelijkheid die in een klein beeldkader gevat kan worden. Zonder de peilende blik die noodzakelijk is om ze op een meerduidig niveau te lezen, blijven ze ondubbelzinnig. Mét die blik stijgen ze uit tot metafotografie, en net dat maakt ze zo uniek.

Bibliografie

Bert Danckaert, *De extra's*, EPO, Berchem, 2013, 117 p.

Bert Danckaert, *Simple Present*, Lannoo, Tielt, 2013, 179 p.

Patrick Auwelaert is redacteur van *Kunsttijdschrift Vlaanderen*, redacteur van *Passage. Tijdschrift voor Europese literatuur en cultuur* en redactiemedewerker van *Jazzmozaïek*. Voorts is hij lid van de Association Internationale des Critiques d'Art (AICA) en de Belgische Vereniging van Kunstkritici (BVKC). Hij schrijft recensies, artikelen en essays over literatuur, muziek, beeldende kunst, film en grafische vormgeving

www.bert-danckaert.be

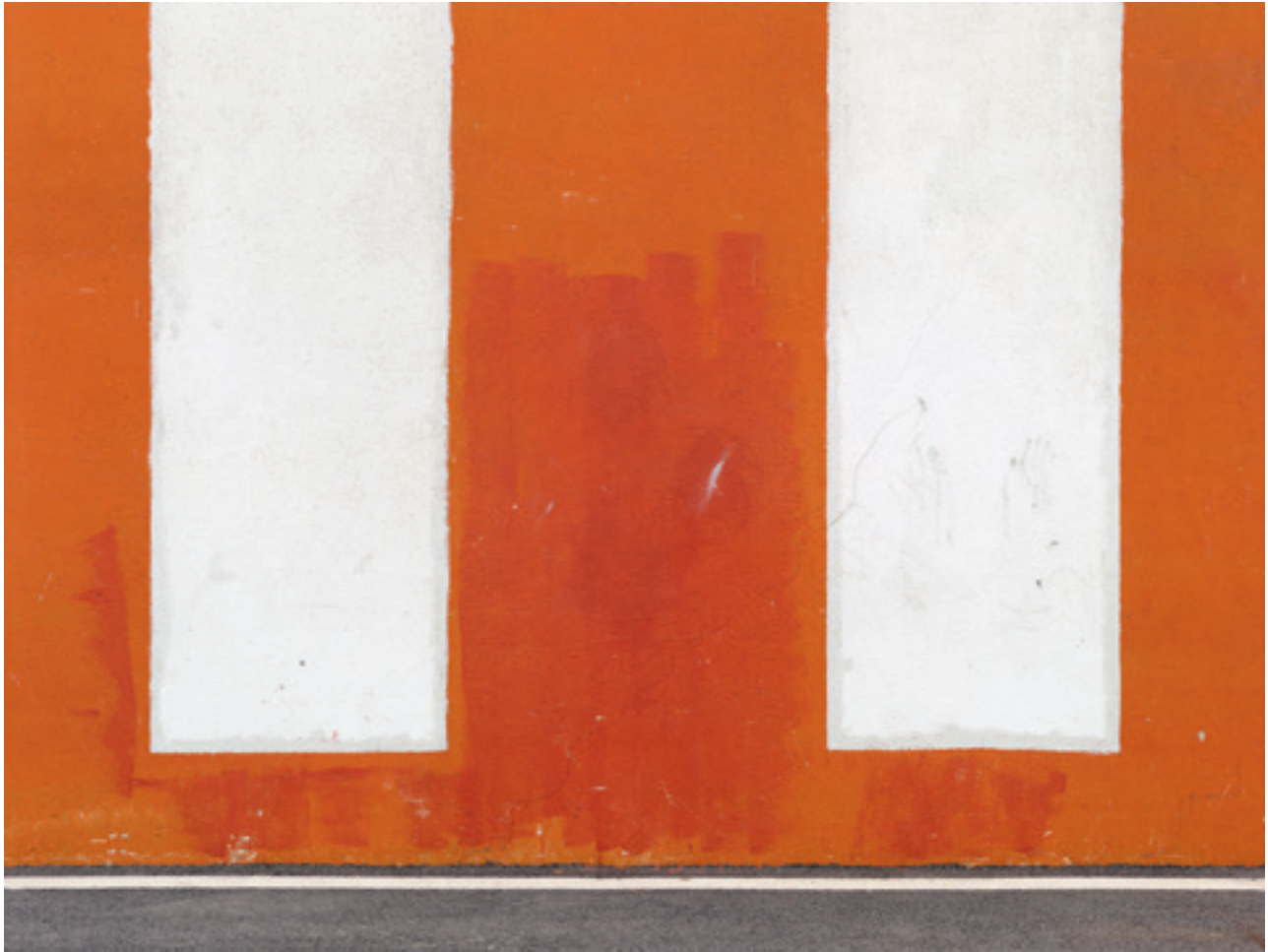
www.pocproject.com

www.robertopologallery.com

i.e. #3 (Lodz), 2014

i.e. #19 (Guangzhou), 2014

i.e. #73 (Deurne), 2015

i.e. #57 (Hong Kong), 2014

i.e. #50 (Macau), 2014

i.e. #75 (Deurne), 2015

i.e. #26 (Guangzhou), 2014

i.e. #20 (Guangzhou), 2014

i.e. #67 (Macau), 2014

i.e. #2 (Lodz), 2014

i.e. #68 (Macau), 2014

i.e. #26 (Guangzhou), 2014

i.e. #66 (Macau), 2014

i.e. #45 (Macau), 2014

